

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ DAİRE

AKYAZ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 6178/04)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

7 Temmuz 2009

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (6178/04) no'lu davanın nedeni (T.C. vatandaşı) İhsan Akyaz'ın (başvuran) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 9 Ocak 2004 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur.

Başvuran Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İstanbul Barosu avukatlarından F. Karakaş Doğan tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

A. Başvuran hakkında açılan dava

Başvuran 1971 doğumludur.

27 Nisan 1996 tarihinde yakalanarak gözaltına alınan başvuran PKK mensubu olmakla suçlanmıştır.

6 Mayıs 1996 tarihinde bir hekim tarafından muayene edilen başvuranın vücudunda darp ya da yara izine rastlanılmamıştır.

Başvuran 9 Mayıs 1996 tarihine dek gözaltında kalmış ve hakkında yapılan bütün suçlamaları kabul etmiştir.

Başvuran gözaltı süresinin sonunda bir hekim tarafından muayene edilmiş ve hakkında sağlık raporu düzenlenmiştir.

Başvuran aynı gün İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiştir. Adı geçen işkenceye maruz kaldığını ileri sürerek meydana gelen olayları ve polise vermiş olduğu ifadeleri inkâr etmiştir.

Başvuran aynı gün DGM nöbetçi hakimi karşısına çıkarılmış, burada savcıya verdiği ifadesini teyit etmiştir. Hakim başvuranın tutuklanmasına karar vermiştir.

DGM Cumhuriyet Savcısı 28 Mayıs 1995 tarihli iddianame ile başvuranı ülke bütünlüğü aleyhine eylemler gerçekleştirmekle itham etmiş, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 125. maddesinin uygulanmasını talep etmiştir.

Başvuran DGM'ye verdiği 12 Mayıs 1996 tarihli bir dilekçe ile serbest bırakılmasını talep etmiş, özellikle suçsuz olduğunu ve gözaltı sırasında işkenceye maruz kaldığını iddia etmiştir. Başvuranın bu talebi 10 Haziran 1996 tarihinde reddedilmiştir.

Aralarında askeri bir hakim de yer aldığı üç hakimden oluşan DGM önündeki dava 8 Ağustos 1996 tarihinde başlamıştır. Avukatı aracılığıyla temsil edilen başvuran aleyhinde yapılan bütün suçlamaları reddederek gözaltında işkence yapıldığını yinelemiştir.

24 Haziran 1997 tarihinde DGM 5. Dairesi başvuranın davasının 4. Daire tarafından incelenen bağlantılı bir adam öldürme davasıyla birleştirilmesini kararlaştırmıştır.

TBMM 18 Haziran 1999 tarihinde Anayasa'nın 143. maddesinde değişikliğe giderek DGM'lerde ve Savcılıklar bünyesinde hazır bulunan askeri hakimlerin varlığına son vermiştir. 22 Haziran 1999 tarihinde aynı doğrultuda DGM'lere ilişkin Kanun da değiştirilmiştir. Netice itibarıyla başvuranın davasına katılan askeri hakimın yerini sivil hakim almıştır.

Hakimler 29 Mayıs 2000 tarihinde başvuranla ilintili iki davanın birleştirilmesine karar vermiştir.

Devlet Güvenlik Mahkemesi otuz sekiz duruşma gerçekleştirmiştir. Başvuranın tutukluluk hali gerek dava dosyası gerekse duruşmaya göre her ay resen incelenmiştir. Başvuranın avukatı tarafından yapılan serbest bırakılma talepleri «ısnat edilen suçun ciddiyeti», «kanıtların durumu», «ilk tutukluluk tarihi» ve «fırar riski» gibi kıstaslar dikkate alınarak sistemli olarak reddedilmiştir.

Başvuran tutukluluk süresinin uzunluğu dikkate alınarak 10 Aralık 2003 tarihinde serbest bırakılmıştır.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin 16 Haziran 2004 tarih ve 5190 sayılı Kanun ile feshedilmesinin ardından dava İstanbul Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

24 Mart 2008 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi başvuranı Türkiye'nin ülke bütünlüğünün parçalamasını tahrik eden eylemler gerçekleştirmekten suçlu bulmuş ve TCK'nın 125. maddesi uyarınca adı geçeni müebbet hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvuran avukatı aracılığıyla 24 Mart 2008 tarihli karara karşı temyize gitmiştir.

Taraflardan edinilen bilgilere göre yargılama halen Yargıtay'da derdesttir.

B. Başvuran tarafından gözaltından sorumlu polisler hakkında yapılan işkence şikayeti

İşkenceye maruz kaldığını öne süren başvuran 3 Haziran 2003 tarihinde gözaltından sorumlu polisler hakkında şikayette bulunmuştur.

Fatih Cumhuriyet Savcısı işkence suçlarının önlenmesine ilişkin TCK'nın 243. maddesinde öngörüldüğü üzere bu türden işlenen suçlara karşı asgari beş yıla kadar hapis cezasının verilebileceğini, yine bu Kanun'un 102. maddesinde davanın beş yıl içinde zamanaşımına uğradığını hatırlatarak muhakemenin men-i kararı vermiştir.

21 Temmuz 2003 tarihinde başvuran avukatı aracılığıyla muhakemenin men-i kararına itirazda bulunmuştur.

27 Ekim 2003 tarihinde Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi, uygulamanın yürürlükteki usuli işlemlere ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle bu itirazı reddetmiştir.

HUKUK

I. AİHS’NİN 5/3 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS’nin 5/3 maddesine atıfta bulunan başvuran, yedi yıl yedi aydan fazla süren tutukluluk süresinin uzunluğundan şikayetçi olmaktadır.

Hükümet 9 Mayıs 1996 tarihinde başlayıp 10 Aralık 2003 tarihinde sona eren başvuranın tutukluluk süresinin aşırı olmadığını savunmaktadır. Hükümet ulusal mahkemelerin işlenen suçun niteliği, kanıtların durumu, firar riski ve kamu yararını göz önüne alarak olayların meydana geldiği dönemde iç hukukta uygulanan hükümlere uygun şekilde başvuranın tutukluluk halinin devamına karar verdiklerini ifade etmektedir.

AİHS’nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir.

AİHM davanın esası ile ilgili olarak, başvuranın sözkonusu tutukluluk döneminin 27 Nisan 1996 tarihinde başlayıp serbest bırakıldığı 10 Aralık 2003 tarihinde sona erdiğini not etmektedir. Bu süre yedi yıl yedi ay on beş gündür.

AİHM, AİHS’nin 5/3 maddesine yönelik bir ihlal olup olmadığını , ilgili tarafından serbest kalabilmek için yapılan başvurularda ihtilafa mahal vermeyen olaylara dayalı olarak ve ilgili kararlarda yer alan gerekçeler temelinde tespit edecektir. (Bkz. Assenov ve diğerleri-Bulgaristan kararı, 28 Ekim 1998).

Bu bağlamda, hakimlerin bir gerekçe göstermeksizin neredeyse benzer hatta basmakalıp ifadelerle başvuranın tutukluluk halinin devamına karar verdikleri gözlenmektedir. Delil unsurlarından suça ilişkin ciddi göstergelerin mevcut olduğu ve devam ettiği anlaşılmaktadır. Genel olarak ilgili etkenler olmasına rağmen, mevcut davada bunlar, tek başına, başvuranın tutukluluk süresinin bu denli uzun olmasını haklı çıkarmamaktadır (Bkz. Ali Hıdır Polat-Türkiye kararı, no: 61446/00, 5 Nisan 2005).

AİHM, hakimler tarafından benimsenen gerekçelerin «yerinde» ve «yeterli» olmadığı kanısındadır. Bu itibarla, başvuranın davasının görülmesi konusunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği meselesi üzerinde durulmasına gerek yoktur. (Bkz. sözü edilen Ali Hıdır Polat, Kesikkulak-Türkiye kararı no: 7263/04, 8 Ocak 2009 ve Mahmut Yaman-Türkiye kararı no: 33631/04, 20 Ocak 2009).

Bu koşullar çerçevesinde, başvuranın tutukluluk süresinin uzunluğu dikkate alındığında, AİHM AİHS’nin 5/3 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

II. AİHS’NİN 6/1 MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuran yargılamanın uzunluğu nedeniyle AİHS’nin 6/1 maddesinde öngörülen makul süre ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

Hükümet bu iddiaya karşı çıkmaktadır.

AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir.

AİHM davanın esası ile ilgili olarak dikkate alınması gereken dönemin 27 Nisan 1996 tarihinde başladığını ve dava sürecinin ulusal mahkemeler önünde halen sürdüğünü gözlemektedir. İki dereceli mahkemede görülen bu süre on üç yıldan fazladır. AİHM bu başvuruya konu edilen benzer şikayetleri ortaya koyan başvuruları daha önce de incelediğini, bu konudaki yerleşik içtihadından ileri gelen kıstaslar ışığında «makul süre» ilkesinin ihlal edildiği sonucuna vardığını hatırlatır (Bkz. diğer birçokları arasında Pelissier ve Sassi-Fransa kararı no: 25444/94). Mevcut başvuruda daha önce benimsenen bu kararın dışına çıkılmasını gerektirecek bir durumun söz konusu olmadığını kaydeden AİHM, aynı gerekçelerle AİHS'nin 6/1 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

III. AİHS'NİN DİĞER MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

AİHS'nin 3., 6/1 ve 13. maddelerine atıfta bulunan başvuran gözaltı sırasında işkenceye maruz kaldığını ve sorumlu polislerin mutlak bir cezasızlıktan yararlandığını iddia etmektedir.

AİHM yapılan bu şikayetleri incelemiştir. AİHM öne sürülen olaylar ve yapılan şikayet arasında geçen süre ve başvuranın -avukatı aracılığıyla temsil edilmesine karşın- uzun bir dönem boyunca konuya yeterli ihtimamı göstermediği dikkate alındığında başvurunun bu bölümünün gecikmeli yapıldığına ve AİHS'nin 35/1 ve 4 maddelerine dayalı olarak altı aylık süre şartına uyulmadığı gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğine itibar etmektedir (Bkz. mutatis mutandis, Hasan Aksakal no: 70285/01, 11 Ekim 2007, Aydın vd. no: 46231/99, 26 Mayıs 2005, Kınış kararı, no: 13635/04, 28 Haziran 2005 ve Üçak ve Kargılı-Türkiye kararı no: 75527/01 ve 11837/02, 28 Mart 2006).

IV. AİHS'NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

Başvuran 25.000 Euro manevi tazminat, 5.000 Euro maddi tazminat ve yargılama gider ve masrafları için 7.000 Euro talep etmektedir. Başvuran kanıtlayıcı belge niteliğinde posta makbuzları ile avukatlık sözleşmesini sunmaktadır.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmaktadır.

Tespit edilen ihlal ile öne sürülen maddi tazminat arasında herhangi bir illiyet bağı bulunmadığından AİHM bu talebi reddetmektedir. AİHM buna karşılık, başvurana hakkaniyete uygun olarak 12.500 Euro manevi tazminat ve tüm yargılama masraf ve giderleri için 1.500 Euro ödenmesini uygun görmektedir. AİHM gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artışın ekleneceğini ifade etmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun tutukluluk süresine ve yargılamanın uzunluğuna ilişkin bölümünün *kabuledilebilir*, bunun dışında kalanların *kabuledilemez* olduğuna;

2. AİHS'nin 5/3 maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. AİHS'nin 6/1 maddesinin *ihlal edildiğine*;

4. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL' ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından;

- i. başvurana 12.500 (on iki bin beş yüz) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;
- ii. yargılama masraf ve giderleri için başvurana 1.500 (bin beş yüz) Euro *ödenmesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

5. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin reddine;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 7 Temmuz 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.